

1

146

1

Prieš surašant gerai išsiskaityti instrukciją!

Zinių lapo Nr. (nerašyti)

Lietuvos žemės vardynas

renkamas Švietimo Ministerijos

Su visokiais klausimais, iškilusiais surašant žemės vardyną, kreiptis ir prirašytus žinių lapus siųsti:
Valstybės Archeologijos Komisija — Lietuvos žemės vardynas, Kaunas, Vytauto Didžiojo Muziejus.

Žemės vardai

Biržuvėnų
(oficialinis vardas)

Kaimo, dvaro, vienkiemio, miesto, bažnytkaimio, girininkijos,
(liečiantįjį pavadinimą pabraukti)

Luokės

valsčiaus

Telšiu

apskrities

Sunaudoti spausdinti ir rankraštiniai šaltiniai bei jų sutrumpinimai

Surašytojo:

Pavardė, vardas Simanauška Leonas verslas mokytojas

Gimimo vieta Krupainai, km. valsčius Varniai apskritis Telšiai

Adresas: Biržuvėnų pr. mokykla, Luokės pšt.

Žinios surašytos 1935 m. liepos mėn.

Eilės Nr.	Vardas rašomąja kalba parašytas		Vardas vietos žmonių ištarme	Senovinės vardo formos	4 skilties šaltinis	Žinios surink- tos iš	Dalykas	Žemės paviršiaus rūšis, išvaizda, kokybė	Dydis	Lokalizacija	Upių, upelių ištakų bei žiočių vietos ir jų apibūdinimas	Pastabos
	a) tikrintojo	b) surašytojo										
1.		Servini	Servini			ž. k.	piena	milis - paupys. apie 1/4 ha		Dešinią Vėryčio pusį aukščiau dvoro 1/2 km.; apie klonųje. paupys.		
2.		Gubernija	Gubernija			ž. k.	ariama žemė	prismolis. apie 2 ar.		Kairią pusį kelio per 10 m. Birūvėnai - Kadagi- ni; nuo Birūvėnų apie 1 km. Kairią Vėryčio pusį tuoj už tilto.		Seniau buvo kumė- nas.
3.		Kumėtynas	Kumėtyns			ž. k.	kumėtynas	7 qyr. namai		200 m. nuo Kapelių dešini- me Vėryčio krante; prie Bi- ūvėnų. Žarinas kelio per 100 m. Staugis krantas.		
4.	✓	Koplyčkalnis	Koplyčkalnis			ž. k.	Kalnelis	kalnelis apaugęs medžiais - pušimis smilis apie 1/4 ha		Dabar gyvena Antanas Baginskis. Trikampyje susikirtimo kelio kuoči. Birūvėnai ir Birūvėnai - Palupiai. Seniau buvo koplytėlė.		Seniau buvo kumė- tynas.
5.		Kadagini	Kadagini			ž. k.	vienkismis	rodys		I vakarus nuo dvorėlio apie 1/2 km. - miško pradėjį;		
6.	✓	Kapeliai	Kapeliai			ž. k.	didžiojo karo kapinės	50 dviejų pusų mišui aptverti, o iš tušio - volu. apie 400 m.		I vakarus nuo dvorėlio apie 1/2 km. - miško pradėjį;		
7.	✓	Laumės Pėda	Laumės' Pėda			ž. k.	gyvas šaltinis cuksteli.	50 trijų pusų apaugusi mišku tarp kalvelių smilis apie 1 ar.		Tarp Birūvėnai - Telšiai ke- lio, kairiojo V. kranto ir mi- ško.		
8.		Lanka	Lonka			ž. k.	piena	drėgna piava, dumblas ir smilis apie 20 ha		Kairią pusį Birūvėnai kuoči kelio dešinėje už 30-50 m; tarp Birūvėnų dv. ir juos kelio puskelioje.		
9.		Mūro kryžius	Mūra kryžius			ž. k.	kryžius			I žiemos vakarus nuo dvaro pagal dešinią V. krantą ir dirvų.		
10.		Plentauka	Plentauka			ž. k.	piena	dumblas - milis. apie 7 ha		I pietus 100 m. nuo dva- ro kalvis. Tarp Birūvėnų - Telšių ir Birūvėnų - Rūdių kelio.		
11.	✓	Ponų Kapai	Ponų Kapai			ž. k.	kapinės	Šimtamėčiai medžių apaugę kapinės - smilis apie 1 ar.		Prie Rapalių kaimo žemis už dvorų; apie 100 m. nuo Birūvėnų - Žarinas kelio		
12.		Rapalini	Rapalini			ž. k.	kumėtynas			Tena Birūvėnų dvoro rytinė dalimi.		
13.		Šaltupis	Šaltupis			ž. k.	upelis			Apie 1 1/2 km. nuo dvaro dešinią pusį kelio Birū- vėnai - Luokė.		
14.		Šv. Jono dauša	Šv. Jona dauša			ž. k.	dauša	priesmilis apie 1 ha		Turi pat šv. Jono daušos truputį arčiau dvaro.		
15.		Vanago kalnas	Vanaga kalnas			ž. k.	ariama žemė	— — — apie 20 ha		Kairiame V. krante prie vienkismo tarp mokymo žemės ir kumėtyno darvų.		
16.		Žydlanke	Žydlonki			ž. k.	ganykla	smilis apie 10 ha				

1	2		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Eilės Nr.	Vardas rašomąja kalba parašytas		Vardas vietos žmonių ištarme	Senovinės vardo formos	4 skilties šaltinis	Žinios surink- tos iš	Dalykas	Žemės paviršiaus rūšis, išvaizda, kokybė	Dydis	Lokalizacija	Upių, upelių ištakų bei žiočių vietos ir jų apibūdinimas	Pastabos
	a) tikrintojo	b) surašytojo		surašytojas palieka tuščią								
17		Biržuviniai	Biržuvina			ž.k.	dvaras		494,8 ha			
18		Gaugars upelis	Gaugara upint			ž.k.	upelis			Teka pietine dvaro žemės dalimi.	Pradeda prie Palipių k. rūsio ir išteka į Vėlyčią, įlanką Varonės.	Teka tik palijus.
19		Ožlankis	Voilankis			ž.k.	pieva	priesmėlis	apie 10 ha	Į rytus nuo dvaro prie Plentaukos pievos.		
20		Uikalniai	Uikaln ^e (a)			ž.k.	pieva ir ariam.	—, —	apie 12 ha	Žiemos rytinė dvaro laukų dalis už Sanagokalno. Dabar išdalyta mlypais.		Seniau buvo dvaro gangyla.
21		Varuoni	Varouni			ž.k.	pieva	—, —	apie 1/4 ha	Vėlyčios dešiniojo kranto klonis paupys; išvaranus nuo Gervinės pievos; arčiau Rapalio k. rūsio.		

13 Istorinės žinios. Nr. 17 Seniau Biršuvėnų dvarui priklausė daug kaimų, o dar daugiau miškų. Buvo Biršuvėnų apskritys. Miskai liko nusavinti, dvaras apkarpytas. Įsikūrė 9 naujaukuriai ir paliktas pavyzdingas ūkis.

16. Tautosakinės žinios. Nr. 4 Seniau Koplyčkalnyje buvo daug užkeiktų pinigų. Vienam žmogui prisapnavė, kad norint pinigų atkasti, reikalinga yra visa bašnytinė procesija. Toje procesijoje turį būti visi reikalingiausieji bašnytiniai dalykai. Taip ir padarę. Atvykę su bašnytine procesija ir kasą pinigų. Bet vis negalį darikasti. Vargais negalais darikastę, bet imant laukian diei su pinigais nusiritusi; Virvyčios upę. Toje vietoje upi yra ypatingai gili. Taip ir nepavykę iškasti užkeiktų pinigų, mat, nebuvę paėmę iš bašnyčios žvakėmis gesinti šnypštukų.

Vienas ūkininkas jau vėlokai vakarą grįžo iš Biršuvėnų dv. į Rapalių km. Eina keliu pro Koplyčkalnį. Staiga pasiūri ton pusin ir mato puikiai pataisyta lova, o aplinkui ievos žydi. Lyg kokia jėga jį traukia į tą lovą, bet jis gerai žino, kad prie Koplyčkalnio yra labai staigus Virvyčios upės krantas, ir kad jis gali nuskepti. Nešinėma jėga jį traukia dešinėn - į tą lovą, o jis vis eina kairėn. Nusigando ūkininkas, imė poteriantį, šauktis ir. Marjos pagalbos. O čia naktis tamsi, nesimato kelio, tik ta lova bairiai jį vylioja ir traukia. Jis vis eina šalin nuo tos lovos; kairę, o jį lyg kas stumti stumia prie upės. Taip jis vargo beveik visą naktį, tik kairėn kur sodų sugiedojo gaidys. Tuo jį lyg kokia oraište nuo akių nukrito. Neliko nei tos puikios lovos, nei žydinčių ievų. Ir ta tamsuma pranyko. Tik mato, kad jis stovi ant pat upės kranto. Ir sugrįžo privargintas nukamustas ūkininkas namo.

13 Istorinės žinios

Nr. 4. Seniau draro savininkai ^{buvo} priėmę protestantų tikybą ir ant Koplejėkalnis pastatė koplyčią - bažnytelę. Atsigarus katalikams bei lietuvių ir draro savininkai liko katalikais. Laikui bėgant koplyčia sugriuvo, liko tik vienas vardas.

Nr. 6 Kapukai atsirado vokiečių okupacijos metu. Ties Biršuviais mums tik vokiečiai buvo pirmiau palaidoti žuvusių vietoje - Rokpelkėje. Vėliau jau apipuvusius lašonus paragyti žmonės, vokiečių prižiūrėti, turėjo iškasti, parvesti kapinus ir palaidoti. Ji visos apylinkės surinko žuvusių karių ir bekarstų civilių palaidotojų. Pasakoja, kad vienas iš laidojusių žmonių, kuris nerūki tabako, nuo blogo kraujo ir spūdiūsių mirė ir mirė.

14 Archeologinės žinios

15 Vardų kilmės aiškinimai

Nr. 7 Laumės Pėda praminta, būn, dėl to, kad laumė ėjusi per mišką. Kur padėjo koją, ten paliko aikštelę.

16 Tautosakinės žinios

Nr. 7 Laumės Pėdoje yra šaltinėlis. Vanduo yra šaltas ir švarus. Prie šaltinėlio stovi pušis su koplytėle. Koplytėlėje buvo sv. Marijos statulėlė, tik nežinojome piktadarių ranka išniukino koplytėlę. Žmonės, kuriems skaudėjo akys, apsiėdėdavo apeiti keliais aplink tą pušį, kurioje buvo koplytėlė. Pasisėmdavo iš šaltinio vandens ir mazgodavosi akis. Akys pasveikdavo.

Nr. 9 Dirvoje, nuo Luokės - Felių kelio per 40 m, netoli Biršuvinių stovi mūro kryžius. Kadangi stovi tolokai nuo kelio, tai visai pasakoja apie jo atsiradimą. I Dravos savininkas įrodinėjęs po laukus, ir pasibaidęs arklys. Ponas nurito nuo arklio, o koja pasiliko kilpsaitėje. Arklys visu smarkumu velka draro link. Dirvoje buvo didelis akmuo. Ponas nujaučia, kad arklys tiesiai bėga ant akmens ir jam reikės mirti. Jis buvo vardu Rokas. Tat kreipiasi į savo globiją prašydamas pagalbos. Roja pasileidžia iš kilpos ir jis lieka gyvas. Šiam prisiminimui pastato toj vietoj mūro kryžius sv. Rokas garbei. II Titi pasakoja, kad toje vietoje užsimušė ponas įdamas draugais lenktynių.

III Dar xiti kalba, kad baidėdavo laikais juos kaimo piemenys nulsido kaimo bandą į draro laukus. Suijusius gyvulius pamatė beįrodinėdamas po laukus ponas. Jis sumanė pagriebti. Vars gyvulius draro link. Kaimo gyventojai pamatė ir atbėgo prie savo bandos. Ponas varo draro link, o žmonės - kaimo link. Dravininkas nori jo išvairuoti savo baidėdaujančius, bet jie spykų užsimušė poną. Liko pastatyti tas mūro kryžius.

Žinių teikėjo(-jų) pavardė, vardas 1) Tekorius Ignacas Nr. 1-21; 2) Gorskis Tomas 13 Nr. 4; 16 Nr. 9, I; 3) Kaigauskas Kazimieras 13 Nr. 6; 4) Stanienė Marijona 16 Nr. 7, 9, 4;

Gimimo vieta(os) 1) Biršuviai; 2) Šaukėnai mst; 3) Biršuviai; 4) Rapaliai

Amžius

		1, 3	2, 4		
iki 15	15 — 25	25 — 40	40 — 60	60 — 80	per 80

valsčius 1, 3, 4 Luokė; 3) Šaukėnai apskritis 1, 2, 4 Felių; 3) Šiauliai.